

KNUD KRISTENSEN

EN GAMMEL HØJBJERGDRENG FORTÆLLER

1. Min barndom i Højbjerg.

I 1942 flyttede min mor og far med os tre børn fra Willemoesgade 56. på grund af at Gunnar havde fået astma, falsk strubehoste, og bronchitis, og derfor var blevet indlagt på Amtssygehuset. En dag skulle mor, Kirsten, jeg og oldemor besøge Gunnar. Vi måtte ikke komme ind til ham, for så ville han hyle og skribe, fordi han ville med hjem. Vi måtte nøjes med at se ham gennem dørsprækken. Da han var kommet hjem, anbefalede vores læge mor og far, at vi skulle flytte ud, hvor der var frisk luft, - det ville Gunnar have godt af.

Far gjorde alvor ud af det, lægen havde sagt, og var heldig at finde en lejlighed i en Villa på første sal og desuden også arbejde på Randasvej i Højbjerg. (Randasvej var en sidevej til Grumstolsvej). Lejligheden var med skrå vægge, ikke ret stor, med en smal lang entre, et køkken med komfur, en stue, et soveværelse, og en altan. Når jeg tænker på det i dag, er det mærkeligt: Vi kom fra dens tid en moderne lejlighed til en villa der var fra 1908. Men sådan tænkte jeg ikke på det dengang. Far var blevet ansat hos en Gerner Brink, som havde sit gartneri nede ved skoven for enden af vejen

Villa Højly og Gartneriet

Jeg kan ikke huske selve flytteriet, men den dag, vi sagde farvel til Willemoesgade, kørte vi i

hestevogn ud til Brink. Vi var inviteret til middag, som bestod af Havregrød. Det var ikke noget, jeg brød mig om.

Familien Brink var utrolig flink over for os børn. Det var nu mest mig, der løb nede i gartneriet og snakkede med Gerners far, som far kaldte ”Gammel Brink”. De havde tidligere arbejdet sammen som anlægsgartnere. Det var nok Gammel Brinks skyld, at far fik arbejde i gartneriet

For en 6 årig dreng var det noget af en omvæltning at komme ud på landet med skov og mark, for ikke tale om fuglekvidder. Det havde jeg aldrig hørt før i den tid, vi boede i Aarhus.

Vi var her kommet ud til et stort sommerhusområde med kun tre fastboende familier. Skråt over for Højly var der en villa som hed ”Rødsten”, hvor der boede en familie Jønsson med to børn. Pigen Lise og drengen Lars. Efter nogle år kom der en familie, der hed Bach, også med to børn: En pige, der hed Aase en dreng, der hed Carl Erik. Senere, lige før jeg rejste fra Højbjerg, boede komponisten Erling Winkel i huset. Det er ham, der komponerede den smukke melodi til ”Mandalay” – ”Ved den grå Moulmein pagode”.

Som nabo til gartneriet lå den store grå villa, der hed ”Hvilen”. Her boede familien Svanholm med tre drenge. Faderen hed Emil, moderen Ebba, og de tre drenge Preben, Mogens og Flemming. Faderen var grosserer i legetøj og kom tit hjem med legetøj til drengene, og når vi legede sammen, fik Gunnar og jeg tit lov til at låne det.

Som nævnt var det et stort sommerhusområde, som fra Randasvej og hele området med Grumstolsvej og til Hørhavevej var fyldt med sommerhuse med enkelte helårshuse imellem. Det var Århusianernes paradys.

Kapitel 2. Min Barndom i Højbjerg. Grumstolsvej/Grumstolen

Grumstolsvej var en grusvej fra Højbjerg til Hørhavevej. Der var ganske få fastboende på vejen. I venstre side fra Højbjerg var der et rødt hus med 2 etager, hvor De Forenede Mejerier havde udsalg i kælderens. Lidt længere henne lå der en rød villa, hvor den pensionerede murermester Rasmussen boede. Hans søn, Ragnar, som boede lidt oppe ad Solbrinken, havde på dette tidspunkt overtaget faderens firma.

Derefter kommer vi til en lille sidevej til Nagelsvej. I en villa på hjørnet boede familien Hansen. Min kusine fra København blev ansat som ung pige i huset. Går man et lille stykke op ad Grumstolsvej og ser ned på villaernes haver fra Nagelsvej, kommer man til en sidevej med trapper ned til Nagelsvej. Hvad den hedder, kan jeg ikke huske, muligvis også Nagelsvej.

Fra sidevejen begynder Stampes store have. Stampe havde en vældig stor jernlåge, og gennem den kunne man se hans store, hvide villa. Og så er vi næsten henne ved Randasvej. Efter Stampes have lå der en gul toetages villa. I stueetagen boede en familie med to piger. Lillesøsteren hed Inge, storesøsterens navn husker jeg ikke. Faderen deltog i krigen mellem Finland og Rusland på finnernes side. På første sal boede en mor med sin voksne søn. Han talte jeg mange gange med. Han var ansat ved Postvæsen, og var bestyrer på et lille postkontor på hjørnet Hansbrogsgade og Marselisboulevard.

Herefter er vi på hjørnet af Grumstolsvej og Randasvej, hvor der lå et sommerhus og videre langs marken, - nede i bunden af Grumstolsvej lå en villa, der hed "Luna". Herefter kom en smal grusvej til skoven og modsat en grusvej op til Grumstolen.

I højre side af Grumstolsvej fra Højbjerg lå der en villa på hjørnet af Solbrinken. Familien her har jeg ingen erindring om, men lidt længere hen ad vejen boede tømrermester Hedegård, hvis fabrik lå bag villaen. Efter Hedegård kom der et stort højdedrag med en slags skov, og når man kom op på toppen, kunne man se ned til Oddervej. Jeg er tit vandret gennem den lille skov til Oddervej. Højdedraget fortsatte. I udkanten af skoven lå to sommerhuse med en masse trapper. Lidt længere oppe, lige før Højmarksvej, lå den villa, hvor skolelærer Arne Mathiassen boede med sin hustru Ellen. De var begge lærere på Kragelundsskolen. Lige på hjørnet af Højmarksvej boede et ældre ægtepar i et lille hus med en gårdsplads, På midten af gårdspladsen stod et stort træ. De mennesker talte jeg tit med, når jeg var på vej hjem fra skole.

På det andet hjørne boede en snedker, som jeg mener hed Nielsen. Han havde sit værksted i haven. Efter snedkerens kom en halvstor, hvid villa, hvor en Dobermann altid stod lænket til trappen, når jeg kom forbi. Jeg turde ikke gå hen til den, Vi stod bare og gloede på hinanden, Engang drillede jeg den med grimasser og armbevægelser og sagde noget. Så gøede den som et vildt dyr, mens den prøvede at komme hen til mig. Havde lænken ikke været så holdbar, var den sprunget på mig, Så det gjorde jeg aldrig mere. Der var en villa mere, men jeg ikke kan huske, hvem der boede der.

Efter denne villa, var der en bakket grusvej. Oppe på toppen lå en stor, grå villa. Omkring villaen stod en del skovtræer - sådan så de ud - samt mange æbletræer. Ejeren hed fru Jørgensen, og hun boede alene. Vi børn var somme tider oppe i hendes "slags have" for at stjæle æbler. Når hun opdagede det, løb hun efter os, men kunne selvfølgelig ikke fange os.

På vej op til Fru Jørgensen var der et lille hus med en bakket have. Der boede ægteparret Sørensens, - et meget elskværdigt par. Manden gik med Julens Glæde, og kom en gang om måneden hjem til mor for at få penge til hendes opsparing til julegaver.

Lidt længer henne ad Grumstolsvej støder man på grusvejen til Grumstolen. Der var vilde kirsebær på den ene side og på den anden side en grusgrav. Kom man op på toppen, kunne man se en

bondegård, hvor familien Andersen boede med to børn. Den ældste hed Rita (som jeg gik i klasse med), og den yngste hed Erik.

Længere fremme ad grusvejen kom vi endelig til Grumstolen, og her boede et ældre ægtepar, ved navn Christensen. De to fik jeg altid en snak med, når jeg kom hjem fra skole. Dengang under 2. verdenskrig foregik undervisningen af min klasse ude i Børnehjemmet på Skåde Mark, Tyskerne havde beslaglagt Skåde Skole.

Kapitel 3. Min barndom i Højbjerg

Der gik ikke ret mange dage, fra vi ankom til Højbjerg i 1942, før min mor tog mig med til Kragelundskolen. Mor regnede med, at det var der, jeg skulle gå i skole. Men skoleinspektør Juhl sagde, at der desværre var for mange elever, der skulle begynde til august, hvorfor han måtte henvise os til Skåde Skole.

Altså måtte vi en tur op ad bakken til Skåde Skole. Her talte vi med overlærer Hans Petersen, som sagde, at jeg var velkommen. Jeg mener, at jeg begyndte før sommerferien hos Fru Nielsen, også selv om der ikke var mange dage til ferien

Udover, at jeg ville lære Højbjerg at kende, så løb vi børn rundt i flere af haverne og spiste af deres frugt, og hvad der ellers var af gulerødder, ærter, jordbær o.s.v., - altså når vi havde fået lov. Haverne var jo store, og man havde sået rigeligt, ja, mere end man kunne slæbe med hjem til eget forbrug. Og så havde vi jo også vores egen halvstore have, hvor vi kunne spise både solbær, ribs, stikkelsbær og kirsebær. Jo, vi var flyttet til Slaraffenland.

Efter vores ankomst med hestevogn gennem en del af Højbjerg til Randasvej, skulle jeg se mere af Højbjerg. Jeg gik ned i byens centrum og så, at der var rigtig mange forretninger. På det tidspunkt vidste jeg jo ikke, hvem der ejede forretningerne. Men der var tre købmænd - to mejerier - to slagtere - tre gartnere - to bagere - en butik med lingeri - en barbersalon - en glarmester - en kiosk - og en slags Is - forretning. Det er muligt, at barbereren og glarmesteren kom til senere. Der gik et år, før jeg, når jeg var nede i byen for at handle for mor, efterhånden var blevet bekendt med, hvem der ejede forretningerne. Og det gik der selvfølgelig nogen tid med at finde ud af.

Jeg starter med bagermester Viggo Johansen på hjørnet af Nagelsvej, og Oddervej, - hans hustru havde en lille forretning med opmaskning af silkestrømper for fruene i byen. Silkestrømper var dengang ikke til at få fat på, og hvis det lykkedes, var de meget dyre, har mor fortalt. Viggo Johansens far havde en have på marken med mange frugttræer

På det andet hjørne af Nagelsvej lå købmand Sandgaard. Han havde to børn, en pige som hed Sonja og hendes lillebror Kaj, som gik i klasse med min søster Kirsten i Kragelundskolen. Sandgaard havde en bror, som hed Holger. Han var kommis i butikken. Desuden spillede Holger

fodbold på førsteholdet i Kragelund Idrætsforening

Billede fra købmand Sandgaards butik ca. 1955. Yderst til venstre, Henny Sandgaard (datter af Ricardt Sandgaard, derefter købmand Ricardt Sandgaard, længst til højre Holger Sandgaard (bror til Ricardt).

I Karreen efter Sandgaard lå en gartnerforretning og et udsalg fra Vestebro Mejeri, begge i samme opgang. Gartneren husker jeg ikke. I mejeriet boede ægteparret Nørregaard. De havde to sønner, Knud og Erik og datteren Annelise. Erik spillede også fodbold på førsteholdet i Kragelund Idrætsforening. Når førsteholdet havde hjemmekamp søndag formiddag, var Nørregaard altid mødt op med hat og hvid kittel.

På hjørnet af Grumstolsvej lå en rød bygning i tre etager. Der var der også et mejeri i kælderen ”De Forenede Mejerier”. Det var en Fru Schmidt, der bestyrede det. Ved siden af havde hun desuden et Ishus, som hendes syge mand passede. Fru Schmidt var en meget flink og en bestemt dame.

Den næste forretning var købmand Mikkelsen på hjørnet af Grumstolsvej og Oddervej (Han blev kaldt Fedtmikkel). Det var et agtværdigt ægtepar. Parret havde en søn, Bjarne. Han var målmand på første drengehold i K.I.F. Desværre døde han alt for tidligt, men hvornår, er jeg er ikke helt klar over.

Købmand Mikkelsen med personale. Damen til højre er Fru Mikkelsen

I modsatte side af karreen var der måske en Barbersalon, - sandsynligvis har der været en, og den følgende forretning ejedes af glarmester Sørensen, - om han var der dengang, eller han kom senere kan jeg ikke huske.

Lidt længere oppe ad Oddervej, før den røde karre´, som lå over for Elverdalsvej, var der et stort hus med en malerforretning. Her boede på første sal et ældre ungarsk ægtepar, som solgte kartofler og flere andre grøntsager. Når jeg skulle til Højbjerg efter kartofler eller andet, var det hos det ungarske ægtepar. Efter at være gået op af en masse trapper, kom man ind i et vaskerum, hvor der stod en gruekedel.

Det var altid fruene, jeg handlede med. En dag, hvor jeg skulle købe et eller andet, stod hun og rørte rundt i gruekedlen, jeg troede, hun havde vaskedag. ”Nej”, sagde hun, ” jeg laver ungarsk gullasch, vil du smage? ” ”Ja tak, det vil jeg da gerne!” sagde jeg. Så fik jeg en tallerken med lidt gullasch. Jeg havde aldrig fået gullasch før, så jeg var spændt på, hvordan det smagte, og det smagte dejligt. Nogle år efter - jeg ved ikke hvor mange år, der var gået - blev den ungarske frue ramt af en bil lige ud for Købmand Mikkelsen, hvor galt det var, ved jeg heller ikke, om hendes salg ophørte, endnu mindre. Jeg kom der ikke mere, og så hende aldrig mere.

Lige efter den ungarske familie havde Skomager Thomsen forretning. Han havde en søn, der hed Johan, som jeg en gang imellem legede med. Derefter lå der en gartnerforretning lige før den røde karre´. Her residerede Fru Jensen, som havde en datter, der hed Lise. Hun og jeg gik i samme klasse i Skåde Skole. Lise bor nu sammen med sin mand i Sydcalifornien. Hans, som han hed, boede dengang med sin familie i Frederiksparken.

I den røde karre lå slagter Storgaards forretning. Jeg er i tvivl om, hvorvidt han var der på det

tidspunkt, Han var der, da jeg gik i Skåde Skole. Næsteften kom man forbi elektriker Petersens forretning. Han havde en datter, Ragnhild, som gik i klasse med min lillesøster Kirsten i Skåde Skole.

Læge Nordentoft boede som næste nabo i en stor villa, hvor han havde sin praksis. Denne familie havde en datter, som hed -? - . Det er ikke nemt at huske navne, når man ikke har haft ret meget med folkene at gøre. Frederiksparken og Kirken var ikke bygget endnu. Det hele var en stor mark.

På den modsatte side af Oddervej, og lidt nede fra Heidesvej, lå en kiosk. Ejeren, var Fru Andersen, som havde to voksne døtre, der hjalp med i kiosken. Bagved ved kiosken fra Heidesvej til Elverdalsvej lå der flere kolonihaver.

På hjørnet af Elverdalsvej havde Købmand Gade sin store, fine forretning. Der var to døtre i familien. Den ene blev gift med en Gammelgaard, som var kommis i butikken. Han overtog forretningen efter Gade.

Købmand Gade i Butikken

Så er vi nået ned til hjørnet af Rosenvangsalle. Her var der en Bager, den første ejer kan jeg ikke huske, men senere kaldte hans efterfølgere forretningen: "Leonards Konditori". Omkring hjørnet på Rosenvangsalle lå der en Slagterforretning. Ejerne var to søstre Petersen. Når man talte om forretningen, sagde man altid: "Nå-å, over ved Frøken Petersen". På det andet hjørne lå en slags Chokolade/slik-butik, hvor man kunne købe is og andet slik. Efter den kom slagter Harry Hansen. I Rio bygningen op mod benzintanken, hvor Taxa Sørensen holdt til, lå en Lingeriforretning

En dag, hvor jeg var nede i Højbjerg for at handle for mor, kunne jeg høre musik. Jeg gik efter lyden og kom op til Kragelundsalle, hvor jeg så en bondegård. Det var en af Brødrene Caspersen fra Skaade, der havde sølvbryllup. Det var sjovt at se, hvordan man dansede og morede sig på gårdspladsen. Jeg var lige ved at gå ned til dem, men turde ikke.

Den bondegård lå der, hvor de to sidste blokke af Højbjergparken ligger.

Kapitel 4. Min barndom i Højbjerg.

Som ni årig blev jeg gul spejder i Højbjerg-Skåde Trop. Man skulle faktisk være 10 år, men da far havde talt med tropsfører Bent Thomsen, var det i orden. Bent og hans kone Bodil boede oppe i Fru Jørgensens villa (hende vi stjal æbler fra). De boede på første sal, og i stueetagen boede en familie Mikkelsen.

Aarhus Divisionen skulle spille revy i Aarhus Hallen, og søgte sangstemmer. Bent syntes, at jeg var et emne, fordi jeg havde en lys stemme. Jeg skulle da ind til den Katolske Kirkes gymnastiksal til prøve. Til min store glæde blev jeg godkendt og var derefter til flere prøver samme sted.

På min 10 års fødselsdag var jeg således efter prøven på vej fra gymnastiksalen og ud til mormor og morfar, der boede i Saralyst på L.A. Rings vej nr. 29. Hvorfor skulle jeg det? Jer syntes, det var lidt mærkeligt. Til min store overraskelse var mor og far der sammen med tante Edith og onkel Peter. Onkel Peter stod med en lille bokserhvalp med hvidt bryst - det var min fødselsdagsgave fra mor og far. Hunden kom til at hedde Bambi og var en utrolig god hund. Den fandt på at opsøge mig i skolen indtil flere gange – til lærer Rosenbecks irritation. Men der var jo alligevel godt 2 km op til skolen hjemmefra. Desværre døde den få år senere.

Billedet af villa "GRY" på L.A. Rings vej 29 er malet omkring år 1930 af den lokale kunstmaler Carlsen fra Højbjerg

Efter en del prøver i gymnastiksalen oprandt dagen, hvor vi skulle optræde i Aarhus Hallen. Det var en mærkelig fornemmelse at stå der på scenen og se alle de mennesker sidde der nede. Jeg søgte efter mormor, som skulle komme. Hurtigt fik jeg øje på hende på en af de første rækker.

Da jeg fyldte 11 år, blev jeg mælkedreng hos Fru Schmidt, "De Forenede Mejerier". Hun var en meget flink, ældre dame Af en eller anden grund lidt over et år efter, sagde far, at jeg skulle begynde som mælkedreng hos Nørregaard, "Vesterbro Mejeri". Der blev jeg, til jeg skulle konfirmeres.

Fru Schmidt Mejeri

Det var i ca. År 1942, at mor havde taget os tre børn med en tur i Blommehaven. Da vi gik hjemad, sagde mor pludselig: "Der kommer Kongen"! Og så fik hun travlt med at stille os op på række: Mor, mig, lillesøster Kirsten og lillebror Gunnar. Da karetene kørte forbi, skulle vi bukke og neje for Kongen. Karetene standsede, Kongen så længe på den lille flok og sagde så: "Jamen, er det da ikke frøken Vonsild?" Og det var det jo. Hvorpå de talte en del sammen, og pludselig skulle jeg stå op på trinbrættet og hilse på Kongen og give hånd.

Ja, jeg har sandelig fået et kongeligt håndtryk!

Og her vil jeg indføje en lille, fin erindring, som dog kræver følgende forklaring:

Som ung pige havde min mor plads som kokkepige hos en generals familie i København. Generalen var nær ven af kong Christian X, som ofte kom i huset, endda også på uanmeldt besøg. Jævnligt skete det, at kongen kom ud i køkkenet til mor og sagde: "Nu husker De vel at komme godt med smør ned i hullerne på franskbrødet?"

En dag, hvor mor havde fri kl. 13 og stod med det ene ben oppe på hækassen for at pudse sko inden hun gik, gik døren op, og ind trådte Hans Majestæt. Det syn var for fristende for ham, så mor fik et kongeligt klask i bagen og kongen spurgte om de var hjemme. "Ja, De kan bare gå ind, de sidder i stuen."

Dagen efter fik mor så mange skældud, - at kongen ikke måtte vises ind ad køkkenvejen, men altid skulle vises ind gennem fordøren, efter at mor havde været inde og melde ham.

Jeg havde en dejlig tid i Højbjerg både som dreng og teenager. Mange venner, både piger og drenge, dem var der nok af, og blandt dem var min kusine Rita fra København, som havde fået plads som ”ung pige i huset” i Højbjerg.

Vi foretog os meget: Vi stjal æbler, gik ture i skoven, besøgte hinanden og meget mere.

Vi mødtes alle næsten hver aften ved biografen, Rio. Engang vi stod ved biografen, var der en, der fandt på, om vi da ikke skulle købe en billet hver og sidde sammen på en lang række. Det gjorde vi. Vi har nok været lidt urolige og støjende, men det, synes vi bare, var sjovt. Det er Rita, der har fortalt den historie.

Var en sommer lørdag aften, kunne vi sommetider finde på at gå gennem skoven ned til Varna, hvor vi vidste, at der var bal. Så gik vi op på terrassen og dansede, indtil en tjener jog os væk.

Alt har en ende, og det fik tiden i Højbjerg også. Jeg rejste til København og blev der i 7 år i to omgange.

09 - 11 - 2016.

Knud Kristensen.